

Leefbaarheid versterken: buurtbehoeften voorop

Sociale kwaliteit als toetssteen

Colofon

Auteurs: Roos van Schaijk
Illustratie omslag: Suggestie & Illusie
Redactie: Dyonne van Haastert

Juli, 2021
© Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl

In opdracht van ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties en VSBFonds

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl

BUURTBEHOEFTE STAAN VOOROP, MAAR ZIJN NIET LEIDEND

Vele actieve inwoners voelen zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid van hun buurt of wijk. Niet omdat ze gestimuleerd worden door de overheid, maar vanuit een intrinsieke motivatie. Burgers nemen het beheer van buurthuizen over, zetten burenhulp op of gaan de uitdaging aan om taken beter uit te voeren dan gemeenten en wijkprofessionals.

Met het overnemen van overheidstaken komt ook de vraag op hoe binnen bewonersorganisaties beginselen als gelijkheid en rechtvaardigheid tot uiting komen. Beginselen waar de overheid zich immers aan moet houden. Stichting Lokaal is een voorbeeld hoe burgerinitiatieven kunnen professionaliseren en streven naar deze beginselen door de waarden van sociale kwaliteit als leidraad te nemen.

Stichting Lokaal is een combinatie van een welzijnsorganisatie, een sociale onderneming en een bewonersorganisatie. Deze pijlers komen bij elkaar in ontmoetingsplek Waterkracht in Zutphen. Lees in [dit artikel](#) meer over de werkwijze van Stichting Lokaal.

Stichting Lokaal streeft op de lange termijn naar een gelijkwaardige, gezonde en positieve samenleving waarin iedereen ruimte krijgt, mogelijkheden heeft en zich geprikkeld voelt om zichzelf te zijn en het eigen potentieel waar te maken. De waarden van sociale kwaliteit - gelijkheid, solidariteit, rechtvaardigheid en waardigheid – fungeren voor Stichting Lokaal als een toetssteen voor alles wat ze doen. De behoeften van inwoners staan altijd voorop, maar zijn niet leidend.

‘De behoefte van de buurt is altijd de aanleiding om iets te starten. Tegelijkertijd kijken we altijd of de buurtbehoeften niet botsen met de waarden van gelijkheid, solidariteit, rechtvaardigheid en waardigheid.’ - directeur Patricia Withagen

Indien nodig wordt samen met de buurt gekeken hoe behoeften bevredigd kunnen worden, zonder de waarden van sociale kwaliteit uit het oog te verliezen. Toen er een voetbaltafel in het wijkcentrum geplaatst werd, is er bijvoorbeeld bewust voor gekozen om jongeren een kleine bijdrage te vragen voor het gebruik van de voetbaltafel. Het bedrag wordt opgespaard, als de jongeren iets nieuws willen besluiten ze samen wat er van het geld wordt gekocht. Door het stimuleren van wederkerigheid, eigenaarschap en zelfregie wordt de onderliggende sociale waarde solidariteit vergroot.

‘Door soms een gratis potje aan te bieden en jongeren uit te nodigen die het niet breed hebben, is het betalen geen drempel of reden voor uitsluiting.’ - directeur Dorine Ruter.

Sociale kwaliteit

Werken aan sociale kwaliteit zorgt dat mensen hun eigen kwaliteiten kunnen benutten en zodoende ook hun bijdrage kunnen leveren aan het collectief: aan hun sociaal netwerk, de buurt, het dorp ende samenleving (Verharen et al., 2019). Sociale kwaliteit wordt versterkt wanneer voor alle inwoners is voldaan aan vier voorwaarden: sociaaleconomische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociaal empowerment (International Association on Social Quality, 2020). Deze voorwaarden staan ieder voor een belangrijke waarde; inwoners ervaren respectievelijk sociale rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en menselijke waardigheid.

Sociale Kwaliteit Voorwaarden	Via	Gericht op
Sociaal economische zekerheid	Borgen van essentiële bestaansvoorwaarden voor ieder mens via mensenrechten, wetgeving en voorzieningen	Sociale rechtvaardigheid
Sociale inclusie	Responsiviteit en toegankelijkheid van groepen, gemeenschappen en systemen	Gelijkwaardigheid
Sociale cohesie	Gedeelde normen en waarden, erkenning en respect, wederkerigheid	Solidariteit
Sociaal empowerment	Mogelijkheden tot zelfbeschikking, ondersteund en versterkt door relaties en structuren	Menselijke waardigheid

Sociale kwaliteit als toetssteen

In alle acties van Stichting Lokaal fungeren deze waarden als toetssteen om de sociale kwaliteit te versterken. Zowel impliciet als expliciet. De manier van werken komt terug in de visie en handelingen van de leiding, mogelijkheden voor vrijwilligers en de ontmoetingsplek Waterkracht. Een belangrijk kenmerk van de werkwijze van Stichting Lokaal is het reflecteren op ingesleten paden in de samenleving. Met partners wordt geëxperimenteerd om ingesleten patronen te doorbreken en dichterbij de realisatie van waardigheid, gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en solidariteit te komen.

Oplossen en voorkomen

In de ontmoetingsplek Waterkracht komen regelmatig inwoners binnen met een hulpvraag, bijvoorbeeld omtrent financiën. In eerste instantie wordt vanuit Stichting Lokaal gekeken hoe deze vraag opgelost kan worden. Stichting Lokaal biedt opties aan, eventueel verder dan waar mensen zelf aan denken. Regie en eigenaarschap van een behoefte blijft bij de inwoner. Zo nodig helpt de stichting bij het treffen van (betalings)regelingen om te voorkomen dat mensen dieper in de schulden raken. Wanneer nodig verwijzen zij naar professionele hulpverlening. Als blijkt dat vergelijkbare vragen onder inwoners spelen of situaties

vaker voorkomen, wordt er gezocht naar onderliggende factoren. Om zo ook de collectieve dimensie van de vragen of problemen te signaleren, bespreken en/of op te pakken. Is er bijvoorbeeld een kennislacune op het gebied van betaalregelingen treffen, dan worden inwoners daarop bijgeschoold. Ook worden deze signalen bij beleidmakers gemeld, indien dit een neveneffect is van de maatregelen.

Empowerment op diverse niveaus

Stichting Lokaal streeft naar gezamenlijk leren en veranderen van de samenleving, zodat ongewenste situaties niet meer voorkomen. De betrokkenen schromen niet om lastige gesprekken aan te gaan met overheid, inwoners en (maatschappelijke) organisaties. Ze stimuleren het gesprek over 'wat willen we bereiken' (de stip op de horizon) in plaats van 'wat is mogelijk'. Stichting Lokaal stimuleert een leersfeer met partners om gezamenlijk vragen te beantwoorden zoals 'hoe komt het dat het niet lukt om de Nederlandse taal goed te spreken?' Wat kunnen we eraan doen dat iemand wel een opleiding kan volgen?

Zo zijn zeventien volwassenen in Waterkracht aan een BBL-entreeopleiding begonnen, verzorgd door docenten van ROC Aventus. Volwassenen die geen opleiding hebben gevolgd en niet wisten dat zij een opleiding konden beginnen om meer toekomstperspectief voor zichzelf en hun kinderen te creëren. In samenwerking met het Taalhuis is er in Waterkracht extra ondersteuning om de studenten te ondersteunen bij de lesstof en huiswerkopdrachten.

Op deze manier krijgen inwoners op individueel niveau meer controle over hun eigen leven en meer vertrouwen in de eigen competenties (individueel empowerment). Ook ontwikkelen mensen inzicht in de mogelijkheden en middelen om de doelen van de groep te verwezenlijken (collectieve empowerment) (Verwey-Jonker Instituut, 2010). Door te werken aan sociaal empowerment en sociaal economische zekerheid, van zowel individuen als groepen, draagt Stichting Lokaal bij aan het ervaren van rechtvaardigheid en menselijke waardigheid door wijkbewoners.

Basisregels

De waarden van sociale kwaliteit werken impliciet ook door in de ontmoetingsplek. Met de inrichting van de ruimte en de heersende 'basisregels' wordt gewerkt aan de voorwaarden sociale inclusie en sociale cohesie. Om vervolgens bij te dragen aan het ervaren van solidariteit en gelijkheid bij bezoekers van Waterkracht. De ruimte is zo ingericht dat mensen geprikkeld worden om met elkaar in gesprek te gaan. Middenin de ruimte staan bijvoorbeeld spelletjes en een tafeltennistafel. Daarnaast wordt er geen alcohol geschonken en wordt Sinterklaas zonder zwarte piet gevierd. Ook wordt er eten en drinken in verschillende prijsklassen aangeboden. Door het hanteren van deze basisregels streeft Stichting Lokaal naar een gastvrije plek voor verschillende wijkbewoners en naar de verbinding van diverse groepen wijkbewoners (ook wel bridging genoemd). Het hanteren van de basisregels zorgt er bij sommige buurtbewoners voor dat ze op bepaalde momenten niet aanwezig willen zijn, denk aan een Sinterklaasviering. Door keuzes te maken op basis van de waarden van sociale kwaliteit wordt er structureel gewerkt aan gedeelde waarden in de buurt. De waarden, in plaats van de individuele behoeften, zijn leidend.

Ontwikkelen

De medewerkers van Stichting Lokaal prikkelen wijkbewoners om nieuwsgierig te zijn, eigenaarschap te pakken en mogelijkheden te zien om zich te blijven ontwikkelen. Dat doen zij onder meer door bewoners uit

te nodigen in andere 'rollen' te stappen en te werken vanuit vertrouwen. Als iemand als bezoeker binnenkomt, stimuleert Stichting Lokaal diegene om zich uiteindelijk ook in te zetten als actieve bewoner in het wijkcentrum en daarbuiten. "Nu verkennen en ontwikkelen professionals en bewoners bijvoorbeeld samen een gezondheidsprogramma in het Waterkwartier. Vanuit de behoeften en inzet van inwoners wordt geëxperimenteerd met activiteiten en bijscholing om de kansen op gezondheid gelijkwaardiger te maken in de buurt", vertelt directeur Dorine Ruter. Inwoners voelen dat ze zelf invloed hebben, gelijkwaardigheid wordt bevorderd en er wordt aan de essentiële bestaansvoorwaarde van gezondheid. Door buurtbehoeften voorop te stellen en waarden van sociale kwaliteit leidend te laten zijn werkt Stichting Lokaal aan het versterken van de sociale basis in het Waterkwartier in Zutphen.

Literatuurlijst

Verharen, L., Heessels, M., Jansen, C & Wolf, J. (2019). Sociale Kwaliteit voor een sterke Sociale Basis. [Sociale Kwaliteit voor een sterke Sociale Basis \(han.nl\)](#)

International Association on Social Quality. (2020). [Elaboration of the Theory of Social Quality – International Association on Social Quality](#)

Verwey-Jonker Instituut. (2010). Durf te dromen over empowerment. Geraadpleegd op [durf te dromen_21-6-10.pdf \(verwey-jonker.nl\)](#)